Наголова Ірина Юріївна,
слідчий слідчого відділення Краснолиманського МВ ГУМВС України в Донецькій області

ПОДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ, КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА У КРИМІНАЛІСТИЦІ: ПОРІВНЯЛЬНІ АСПЕКТИ

Метою доказування є встановлення об'єктивної істини, що можливе лише тоді, коли всі факти та обставини, які мають значення для правильного вирішення кримінального провадження, будуть встановлені з достатньою повнотою, достовірністю і належністю. Сукупність таких фактів і обставин утворюють предмет доказування.

Винятково важливого значення набуває чітке визначення предмета доказування у кримінальному провадженні, оскільки точне з'ясування встановлених у законі обставин події кримінального правопорушення сприятиме досягненню завдань кримінального провадження, передбачених статтею 2 КПК України, під час проведення необхідних процесуальних дій.

Частиною 1 статті 91 КПК України визначене коло обставин, включених до предмета доказування, всебічне, повне і неупереджене встановлення яких є фактично передумовою для прийняття слідчим правильних підсумкових процесуальних рішень. Адже закон вимагає, щоб встановлені обставини були відображені у повідомленні особі про підозру, обвинувальному акті та підсумковому судовому рішенні, складеному відповідно до статті 369 КПК України. Тож встановлення цих обставин

предмета доказування зумовлюють, насамперед, правильну кваліфікацію кримінального правопорушення, обрання належної методики його розслідування та, відповідно, прийняття рішення щодо кримінальної відповідальності конкретної особи та про подальший рух матеріалів кримінального провадження. Крім того, інформація про елементи предмета доказування, їх обсяг на певному етапі розслідування надають можливість слідчому висувати версії та планувати розслідування. Предмет доказування також зумовлює вибір необхідних процесуальних дій, проведення яких спрямоване на всебічне, повне і неупереджене розслідування конкретного кримінального правопорушення.

Водночас, характерні ознаки події кримінального правопорушення, що закладаються у це поняття доктриною кримінального процесу, є складовою частиною такої категорії матеріального права, як об'єктивна сторона кримінального правопорушення. Якщо ж ці ознаки є для певного складу обов'язковими, вони набувають особливо важливого значення у контексті кримінального права. У цьому полягає відмінність значення даних ознак для кримінального права та кримінального процесуального права. Час, місце, спосіб вчинення кримінального правопорушення будуть предметом дослідження кримінального права лише у разі, якщо вони є обов'язковими ознаками. Натомість в межах кримінального процесу ці елементи є предметом обов'язкового дослідження під час розслідування будь-якого кримінального правопорушення, оскільки їх включено до складу такого елемента предмета доказування, як подія кримінального правопорушення. Тому докази, які стосуються цих елементів, підлягають виявленню, перевірці та оцінці навіть у випадку, якщо для конкретного складу кримінального правопорушення з точки зору кримінального права вони є факультативними.

Слід також зазначити, що визначення специфічних особливостей предмета доказування у кримінальному провадженні різних категорій знаходить своє відображення у криміналістичній характеристиці, що безпосередньо включає у себе окремі елементи предмета доказування (зокрема, спосіб вчинення кримінального правопорушення), доповнюючи їх обставинами, притаманними конкретному розслідуванню.

На нашу думку, встановлення змісту елементів криміналістичної характеристики носить більш рекомендаційний характер, що має на меті визначення конкретного кримінального правопорушення і вибір методики його розслідування. Обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, передбачені чинним КПК України, їх встановлення є обов' язковою умовою розслідування будь-якого кримінального правопорушення. Така діяльність здійснюється, у тому числі, за допомогою точної кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення, визначення його основних елементів криміналістичної характеристики шляхом проведення відповідних слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших передбачених КПК України процесуальних дій (для

прикладу, затримання особи, тимчасового вилучення майна, його арешту, тимчасового доступу до речей і документів тощо).

Відсутність в цілому події кримінального правопорушення або, зокрема, її структурних елементів - часу, місця, способу та інших обставин вчинення кримінального правопорушення, є обставиною, що передбачає закриття кримінального провадження на підставі пункту 1 частини 1 статті 284 КПК України. Прийняття такого процесуального рішення тягне за собою відсутність потреби встановлення інших елементів предмета доказування, передбачених частиною 1 статті 91 КПК України, та стає безумовною підставою для подальшого скасування судового рішення під час провадження в апеляційному або касаційному порядку.

Враховуючи викладене, поняття події кримінального правопорушення і його окремих елементів існують одразу в декількох площинах, де вони отримують своє відмінне специфічне значення, мету існування та особливості дослідження. Так, поняття часу, місця, способу вчинення кримінального правопорушення досліджуються у кримінальному праві як елементи складу кримінального правопорушення, у кримінальному процесуальному праві - як елементи предмета доказування, а саме події кримінального правопорушення, у криміналістиці - як складові способу вчинення як важливого елемента криміналістичної характеристики, що включає у себе не лише дії з безпосереднього досягнення злочинного результату, а також з підготовки та способів приховання вчиненого кримінального правопорушення.